

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Kulvestraat (Geraardsbergen, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2021A212
Januari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Julie Deryckere

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	25
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	26
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	27
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	27
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	34
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	36
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	40
1.5	Synthese	45
2	Bibliografie.....	47

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Foto van de verwijderde bebouwing en omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het noord-oosten (Bron: Opdrachtgever).	15
Figuur 6: Foto van de verwijderde bebouwing omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het zuidoosten (Bron: Opdrachtgever).	15
Figuur 7: Foto van de verwijderde omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het zuidoosten (Bron: Opdrachtgever).	16
Figuur 8: Foto van de verwijderde omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8 en het zuidelijke weiland, gezien vanuit het noord-westen (Bron: Opdrachtgever).	16
Figuur 9: Projectgebied met aanduiding van de geplande werken, weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt, opdrachtgever). ...	17
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van het hoogteverloop (Bron: Geopunt).	22
Figuur 15: Hoogteverloop over het terrein van N naar Z	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt). ...	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt). ..	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	26
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	27

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het NGI, Grammont, 1910 (Bron: Geopunt, NGI).....	39
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomermopnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, midenschallig, winteropnamen, 2014 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Born: Geopunt).....	43
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	44

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....18

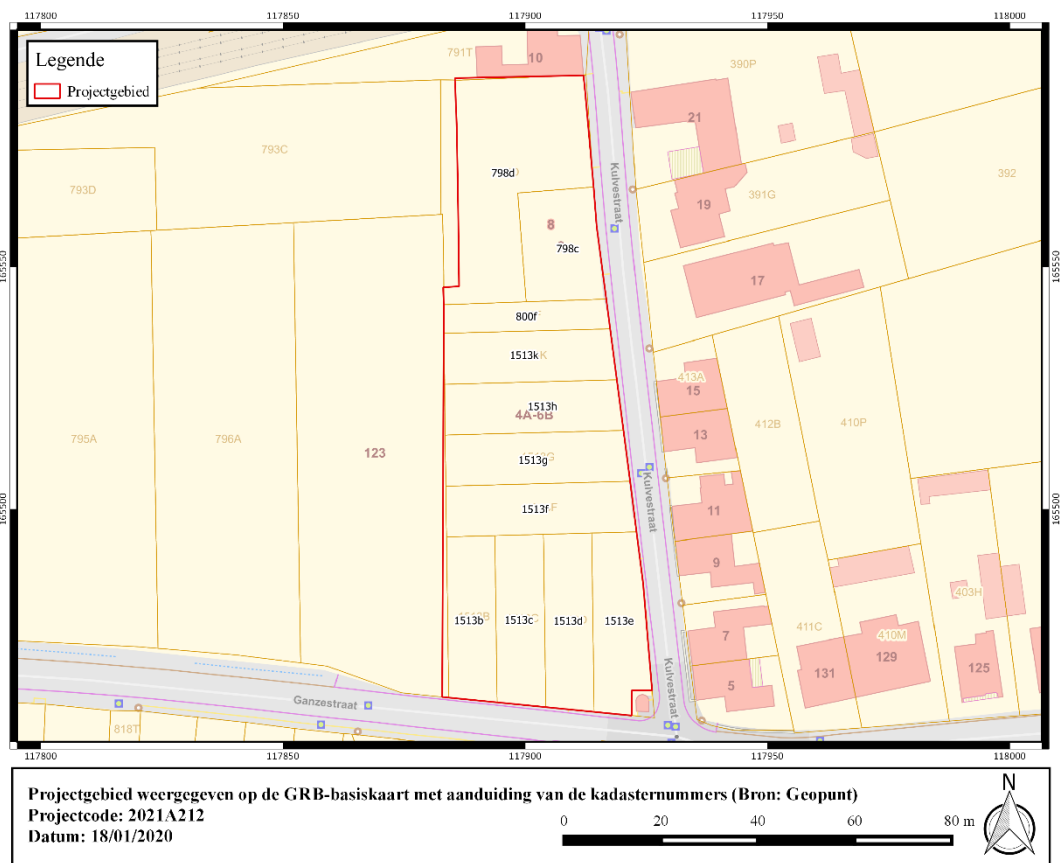
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

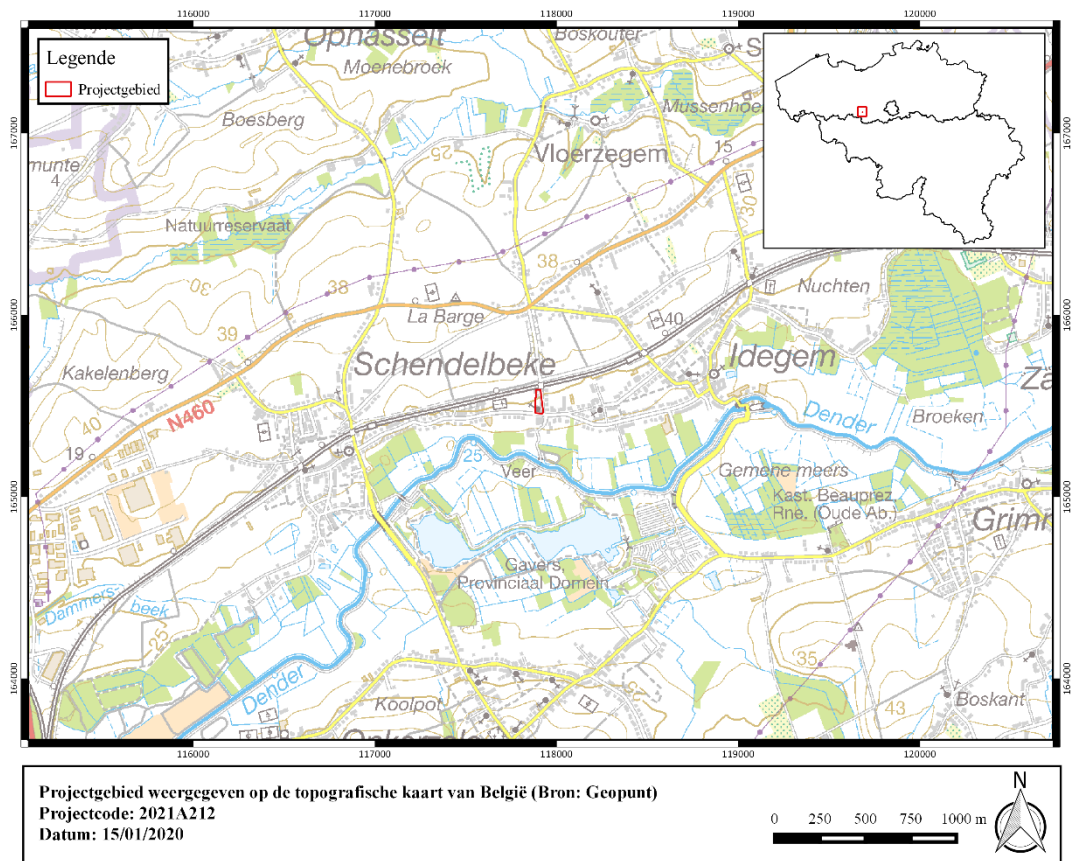
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Geraardsbergen
	Deelgemeente	Schendelbeke
	Postcode	9506
	Adres	Kulvestraat 4A-8
	Toponiem	Kulvestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 117797 Y _{min} = 165452 X _{max} = 118000 Y _{max} = 165593
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Geraardsbergen, Afdeling 7 Schendelbeke, Sectie A, nr's 1513b, 1513c, 1513d, 1513e, 1513f, 1513g, 1513h, 1513k, 800f, 798c, 798d Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Julie Deryckere (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 4560 m² ; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Geraardsbergen – Kulvestraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

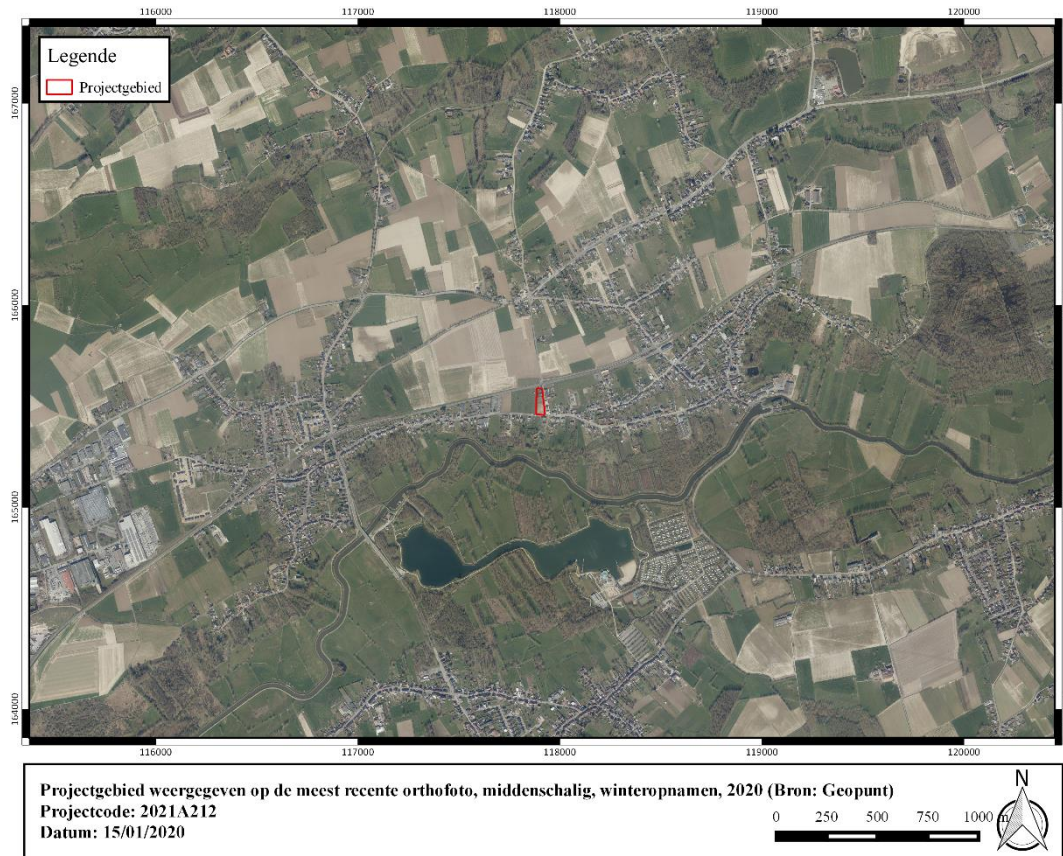
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied situeert zich te Schendelbeke, een deelgemeente van Geraardsbergen, in de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein ligt ongeveer centraal tussen de landbouwgemeenten Idegem en Schendelbeke die zich op respectievelijk 1 en 1,4 km afstand bevinden. Het centrum van Geraardsbergen bevindt zich ca. 3,7 km ten zuidwesten van het plangebied. Het terrein grenst langs de oostelijke en zuidelijke zijde aan de Kulvestraat en de Ganzestraat. Het situeert zich net ten zuiden van de spoorweg Geraardsbergen - Ninove. Het projectgebied bevindt zich ca. 300 meter ten noorden van de Dender.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 4560 m². In de noordelijke helft van het projectgebied bevindt zich volgens de luchtfotografische bronnen een L-vormige hoeve (Kulvestraat nr. 8) met omringende tuin. Ten zuidoosten van het woongebouw ligt een verharde zone. Zowel het woongebouw als de tuin worden omringd door een afsluiting die ter hoogte van de verharding bestaat uit een bakstenen muur. Dit gebouw en de bijhorende omgevingsaanleg werden ondertussen reeds gesloopt waarbij ook de funderingen werden uitgebroken.

Het gebied ten zuiden van de woning bestaat uit een omheinde weide. Ten zuiden daarvan ligt een braakliggend terrein met een kleine grintzone langs de Kulvestraat. Binnen de weide en het braakliggend terrein bevinden zich een beperkt aantal bomen langs de westelijke zijde. De kapel op de kruising tussen de Kulvestraat en de Ganzestraat valt buiten het projectgebied. Langs de zuidelijke zijde van het braakliggend terrein bevonden zich tot 2014 eveneens verschillende gebouwen die werden gesloopt en uitgebroken (zie verder).

De oppervlakte van de bebouwing binnen het terrein bedraagt ca. 258 m². De verharding beslaat ca. 175 m².

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Foto van de verwijderde bebouwing en omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het noord-oosten (Bron: Opdrachtgever).

Figuur 6: Foto van de verwijderde bebouwing omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het zuidoosten (Bron: Opdrachtgever).

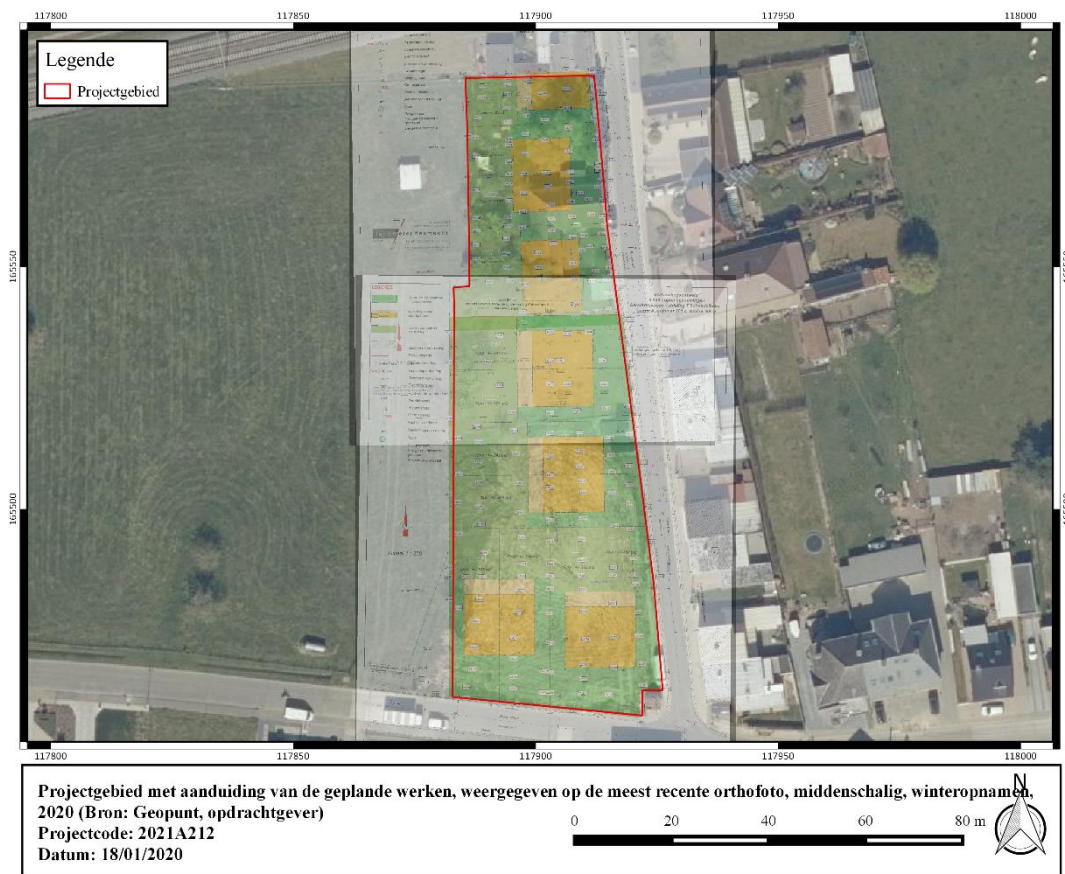
Figuur 7: Foto van de verwijderde omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8, gezien vanuit het zuidoosten (Bron: Opdrachtgever).

Figuur 8: Foto van de verwijderde omgevingsaanleg ter hoogte van de Kulvestraat 8 en het zuidelijke weiland, gezien vanuit het noord-westen (Bron: Opdrachtgever).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling bestaande uit 13 loten met een oppervlakte tussen de 274 en 405 m². De verkaveling zal bestaan uit twee fasen. Fase 1 beslaat het zuidelijke gedeelte van het gebied met een oppervlakte van ca. 3074 m² en bestaat uit 8 loten. Fase 2 zal bestaan uit 5 loten en beslaat de noordelijke zone van het terrein met een oppervlakte van ca. 1486 m². Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het hiermee gepaard gaande werfverkeer en de mogelijke toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied bedreigen. Bijgevolg wordt binnen deze archeologienota uitgegaan van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 9: Projectgebied met aanduiding van de geplande werken, weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt, opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek, Scheldebekken zonder getijden
Tertiair	Lid van Moen en Lid van Saint-Maur (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 3
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	laag
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	25,7 – 22,3 m TAW
Hydrografie	Denderbekken (deelbekken Gaverse Meersen)

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich hoofdzakelijk in de zandleem- en leemstreek. Het meest zuidelijke deel is gelegen in het Scheldebekken zonder getijden.

Het terrein bevindt zich op een Weichseliaan rivierterras aan de rand van de alluviale vlakte van de Dender. Het ligt ten oosten, en aan de voet van, de Vlaamse Ardennen die over Herzele en via Sint-Maria Oudenhove naar Flobecq lopen. Deze hoger gelegen zone vormt de scheidingskam tussen de Dendervallei en de vallei van de Bovenschelde. Aan de overzijde van de Dendervallei situeert zich het Pajottenland.

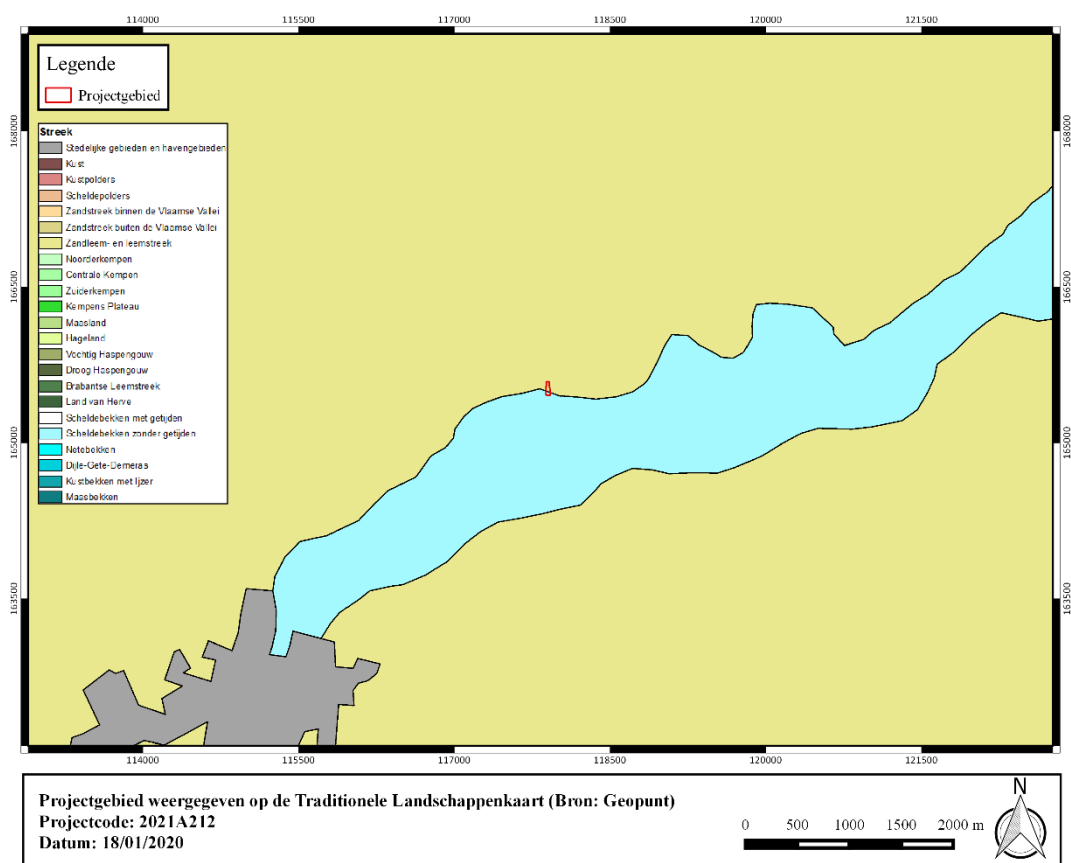
De Vlaamse Ardennen bestaat uit een sterk golvend landschap dat versneden is met kleine valleien. Quasi alle valleien hebben een asymmetrisch dwarsprofiel. Het landschap is het gevolg van langdurige rivier- en hellingserosie. Het projectgebied bevindt zich echter ten oosten van dit golvende landschap in de directe omgeving van de depressie van de Dender. Deze rivier sneed zich samen met de Schelde en Mark tijdens het Midden-Pleistoceen steeds dieper in in het landschap waardoor verschillende rivierterrassen ontstonden. Tijdens het Laat-Pleistoceen is de depressie en beekvallei uiteindelijk in zijn definitieve vorm uitgeschuurd. Wel was de depressie van de Dender in de wijde omgeving van Idegem tijdens het Weichseliaan nog breder dan de huidige alluviale vlakte³.

Ter hoogte van het projectgebied is een natuurlijk hellend reliëf in zuidelijke richting waar te nemen. Het terrein helt af in de richting van de Dender en is gelegen op een hoogte van 22.3 – 25.7 m TAW.

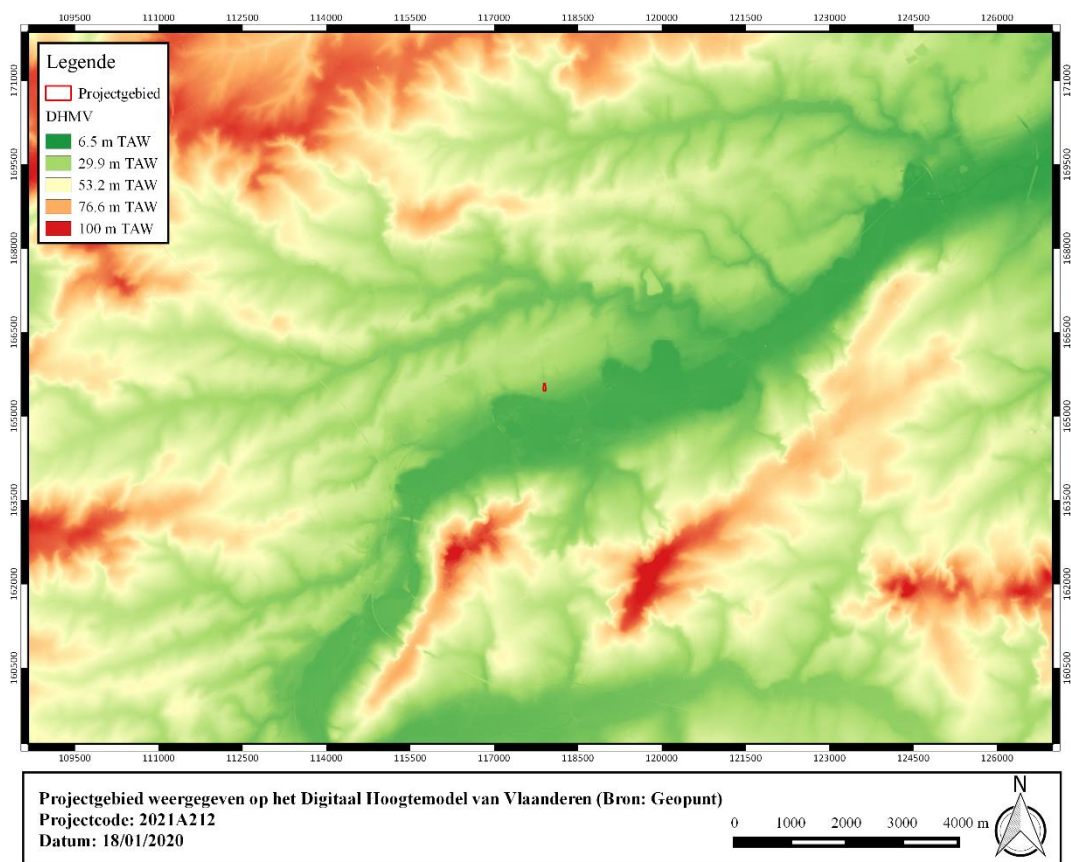
Het projectgebied maakt deel uit van het Denderbekken (deelbekken Gaverse Meersen). De Dender stroomt ca. 300 meter ten zuiden van het terrein. Ca. 30 m ten zuiden van het projectgebied is eveneens een onbenoemd beekje gelegen dat vervolgens overloopt in de Dender.

³ Bogemans F., Van Molle M. 2005

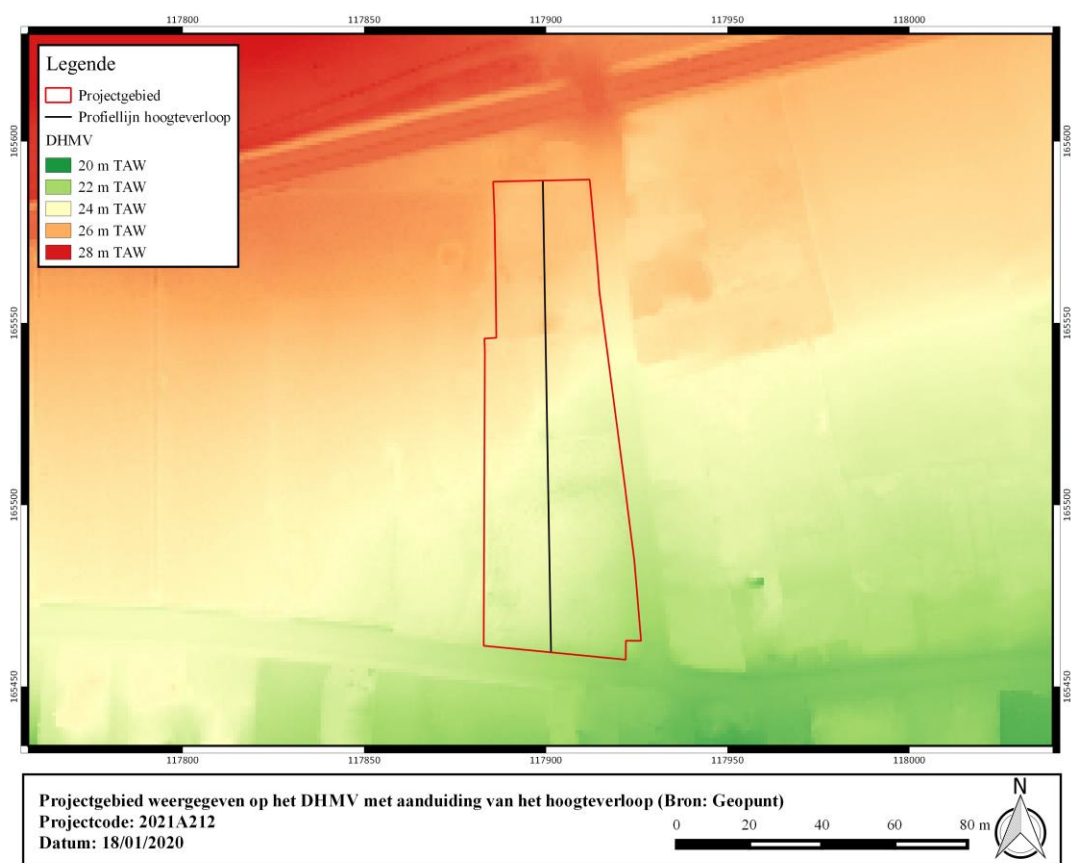

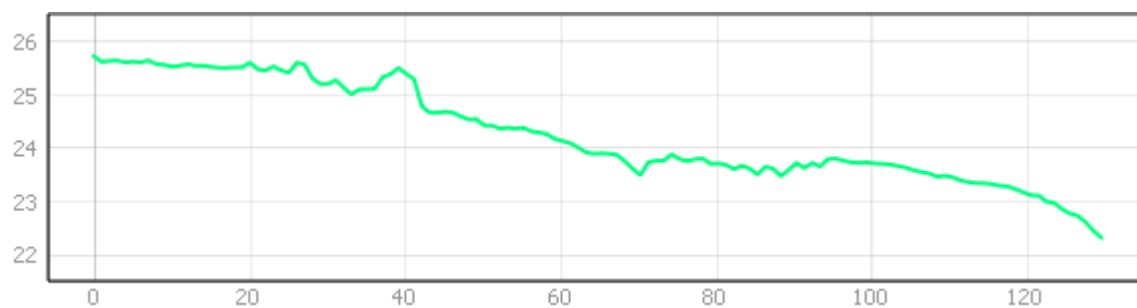
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Dhmv met aanduiding van het hoogteverloop (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Hoogteverloop over het terrein van N naar Z

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

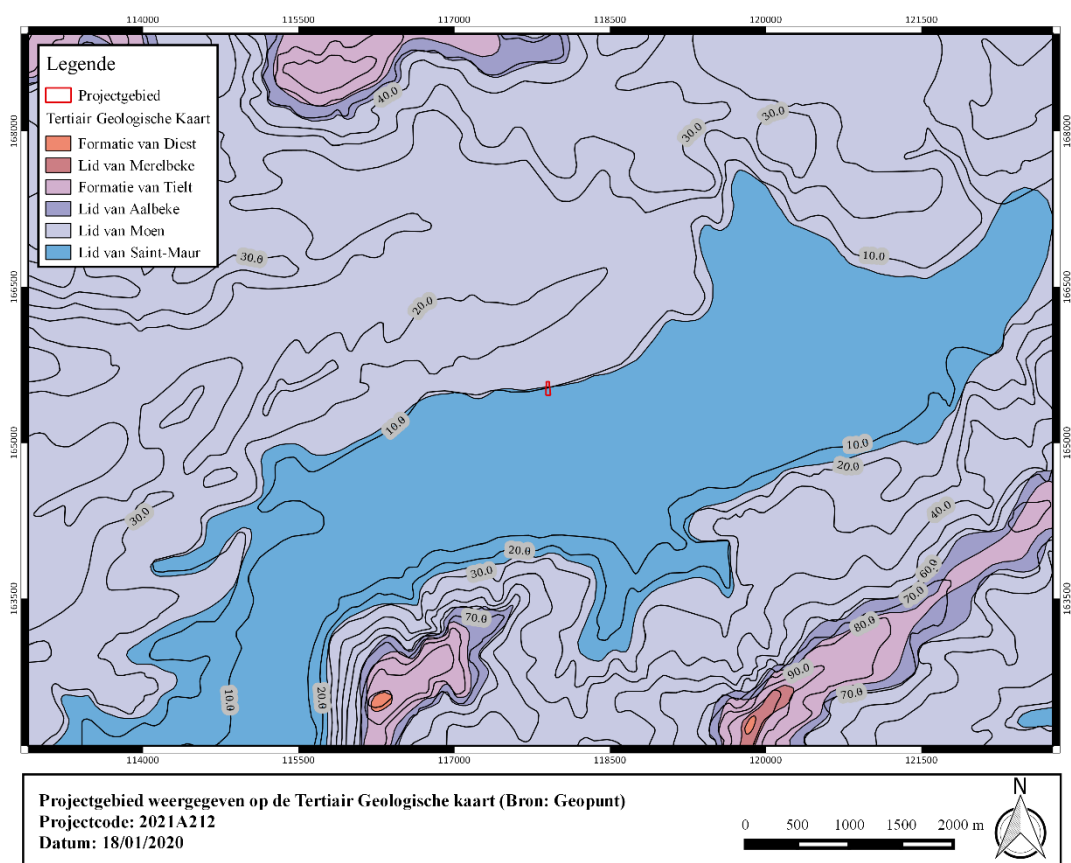
Het noordelijke gedeelte van het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Het zuidelijke gedeelte van het projectgebied is gelegen in het **Lid van Saint-Maur** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Sain-Maur is een grijze homogene afzetting van fjnsiltige klei met intercalaties van grof siltige klei of van kleiige fijne silt. Het is afgezet in een rustig open-shelf milieu en wordt vaak uitgebaat voor de vervaardiging van bakstenen.

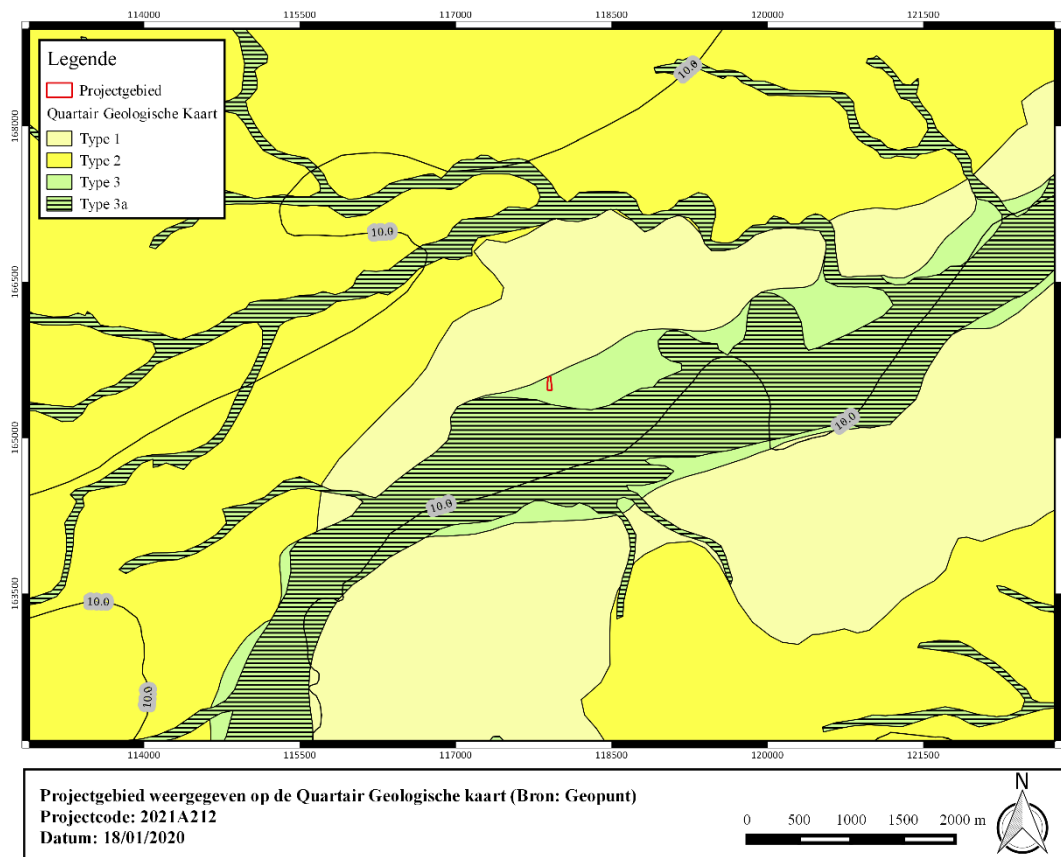

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen aan de rand van het **Quartair Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Quartair type 1, dat zich net ten noorden van het terrein bevindt, bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

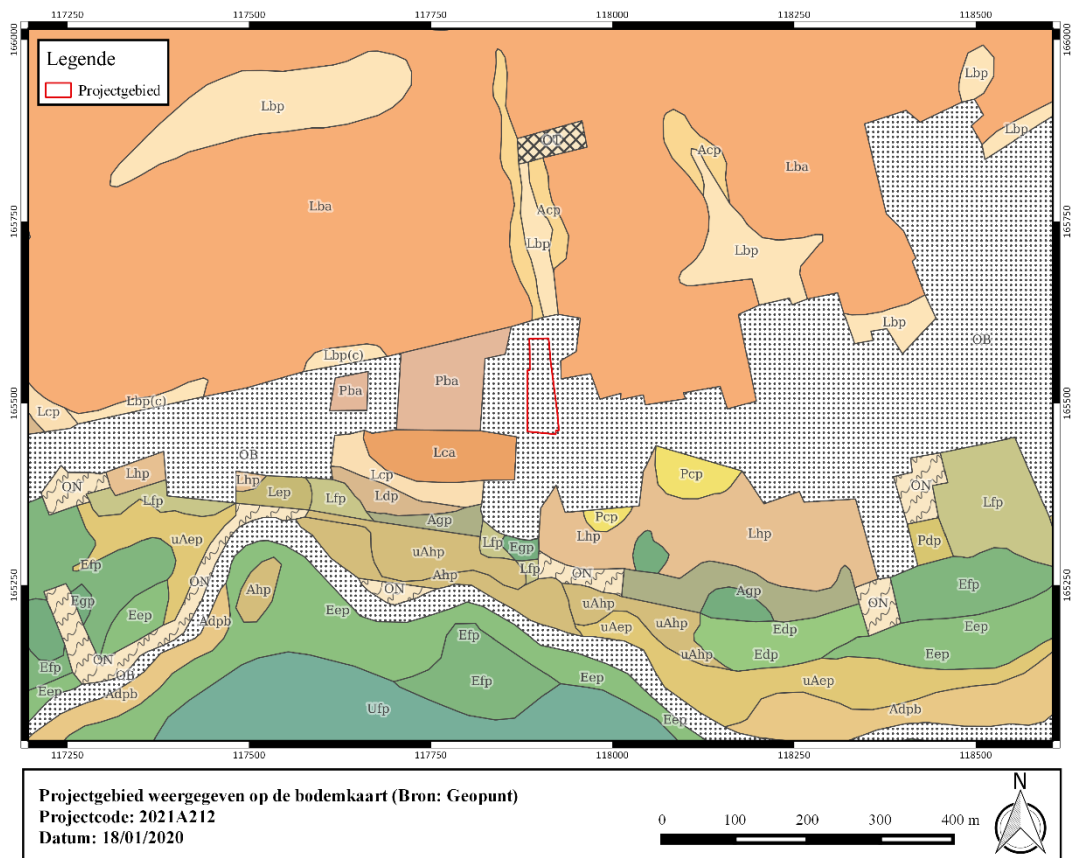

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprozessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

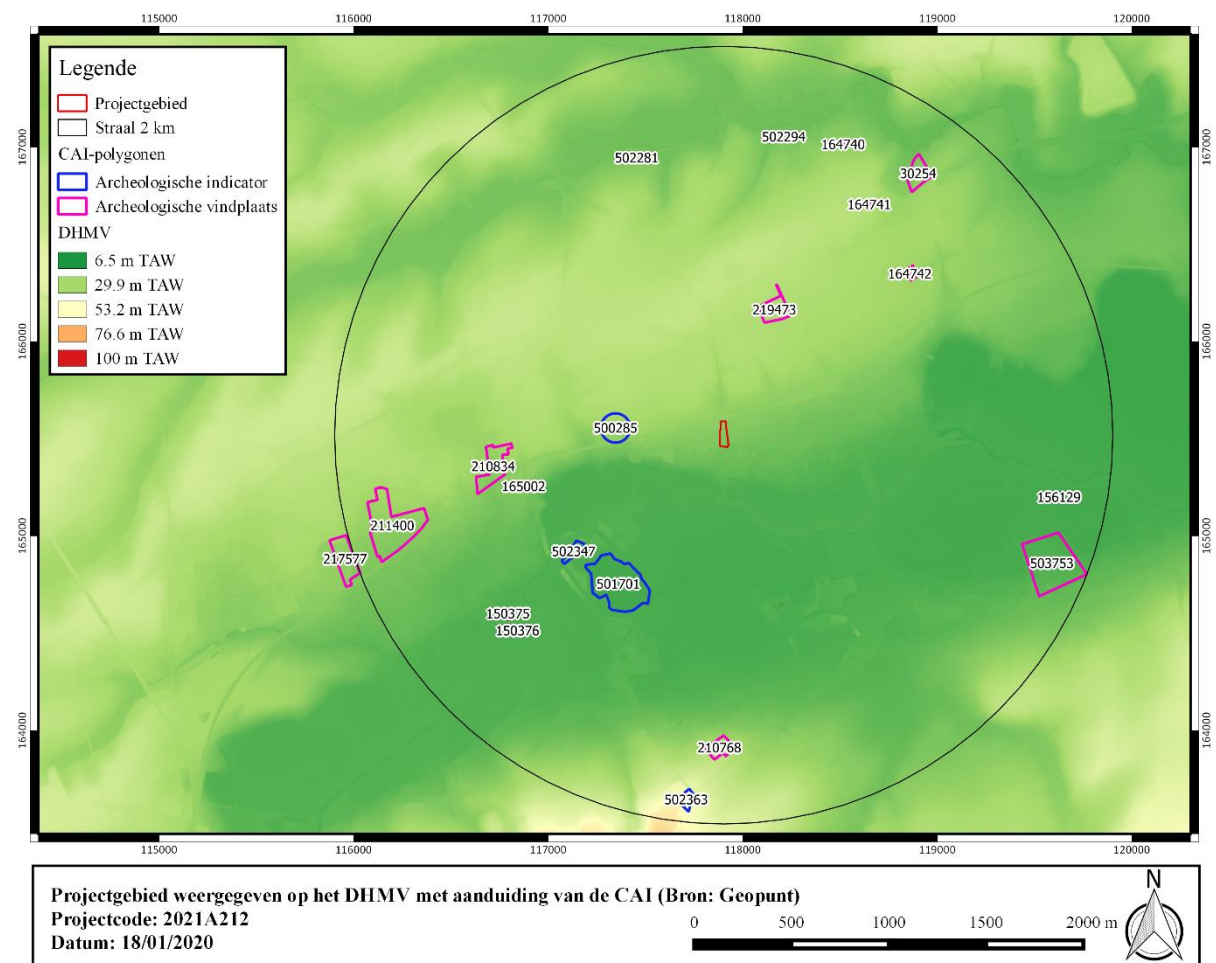

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend. Een cluster waarnemingen ten zuidwesten van het terrein betreft onderzoek op de kasteelsite van Schendelbeke. Hierbij werden voornamelijk resten van het laatmiddeleeuwse kasteel in kaart gebracht zoals muurresten en funderingen. Het kasteel werd afgebroken op het eind van de 15e eeuw. Bij één van de archeologische onderzoeken werden echter ook fragmenten aardewerk gerecupereerd uit de metaaltijden. Langsheen het noordelijke terras waarop het onderzoeksgebied is gelegen zijn meerdere archeologische prospecties uitgevoerd. Hierbij werden voornamelijk off-site relicten in kaart gebracht die wijzen op nederzettingen uit de metaaltijden en Romeinse periode in de nabije omgeving. Onderzoek ter hoogte van Ooievaarsnest, ca. 1,5 km ten westen van het onderzoeksgebied, bracht resten van bewoning uit de Romeinse tijd aan het licht evenals verspreid middeleeuws vondstmateriaal in een aanwezig colluviumpakket. De toevalsvondst van kleinere lithische artefacten en gepolijste neolithische vuistbijlen wijst eveneens op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

30254	Evaluerend terreinonderzoek (2008) late IJzertijd: paalkuilen, kuilen, grachtstructuur. Datering op basis van vulling 1 kuil: handgevormd en reducerend gebakken aardewerk Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
150375	Opgraving (2009) middeleeuwen: Een ijzeren spies met huls; wellicht een projectiel afgeschoten met een middeleeuws artillerietuig. late middeleeuwen: Muurresten van de NO en NW weermuur, dus de noordhoek (gevonden bij aanleg waterleidingssleuf in 1965). Bron: van Kempen P. & Keijers D., 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke, Gemeente Geraardsbergen, Provincie Oost-Vlaanderen, RAAP-Rapport 1995.
150376	Opgraving (2009) onbekend: Resten van een houten kanaal of goot met deksel en een uitgeholde boomstam. Vergelijkbare voorbeelden werden tot de 18de eeuw gebruikt. Bron: van Kempen P. & Keijers D., 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke, Gemeente Geraardsbergen, Provincie Oost-Vlaanderen, RAAP-Rapport 1995.
150377	Opgraving (2009) late middeleeuwen: Het kasteel van Schendelbeke: reconstructie van het kasteel obv de verschillende onderzoeken door de jaren heen en eigen onderzoek door van Kempen en Keijers (zie da andere CAI-records: Kasteel van Schendelbeke onderzoek 1965, 1971, vondst 1995 en onderzoek 2009). Uit de waarnemingen blijkt dat het kasteel 21,4 bij 22,1m groot was en opgetrokken uit baksteen met aan de buitenzijde een natuurstenen bekleding, de daken waren afgedekt met leien en daktegels, de voormalige grachten waren gedempt met afbraakpuin. Geofysisch onderzoek: de gracht en een vierkant gebouw konden worden herkend. 2 hypothesen:

	-Het kasteel wordt voor het eerst vermeld in een oorkonde van Gilles Le Brun uit 1243 (maar dit kan ook slaan op het oude uit de 11de/12de eeuw stammende kasteel) -Cock en De Chou gaan ervan uit dat Ghellinck het kasteel omstreeks 1300 grondig herbouwt/bouwt). Het is echter waarschijnlijker dat in de oorkonde uit 1243 het oude kasteel bedoeld wordt en dat in 1300 een nieuw kasteel werd gebouwd. In 1453 wordt het kasteel afgebroken Bron: van Kempen P. & Keijers D., 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke, Gemeente Geraardsbergen, Provincie Oost-Vlaanderen, RAAP-Rapport 1995. van Kempen P. & Van den Hove P. 2012, Archeologisch onderzoek naar het kasteel van Schendelbeke, in: M&L 31/3, p. 6-31
150378	Opgraving (2009) late middeleeuwen: Een gedeelte van de fundering van een zeshoekige toren op de ZW-hoek van het kasteel met een deel van de fundering van de aansluitende weermuur aan de ZO-zijde ervan. De vondst van een driehoekig stuk leem doet vermoeden dat enkele wanden of gevels van het kasteel ook in vakwerk zijn uitgevoerd. Bron: van Kempen P. & Keijers D., 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke, Gemeente Geraardsbergen, Provincie Oost-Vlaanderen, RAAP-Rapport 1995.
164740	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2012) Romeinse tijd: greppels en kuilen, geassocieerd met handgevormd aardewerk en een tegulafragment. Vermoedelijk werd een inheems Romeins erf aangesneden. Bron: Mertens E. 2012: Archeologisch onderzoek Geraardsbergen Grijsdauwe, Ruben Willaert rapport 28, Sijsele.
164741	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2012) late ijzertijd: paalkuilen, geassocieerd met handgevormd aardewerk, dat in de late ijzertijd kan gesitueerd worden. Bron: Mertens E. 2012: Archeologisch onderzoek Geraardsbergen Grijsdauwe, Ruben Willaert rapport 28, Sijsele.
164742	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2012) onbepaald: enkele paalkuilen en kuilen, geen associatie met artefacten. Aan de hand van de vulling wordt vermoed dat het om ijzertijd of Romeins gaat.

	Bron: Mertens E. 2012: Archeologisch onderzoek Geraardsbergen Grijdsdauwe, Ruben Willaert rapport 28, Sijsele.
165002	Opgraving (2012) volle middeleeuwen: Sint-Amanduskerk, koorsluiting en de noordelijke koorhoek van vermoedelijk de oudste fase van de kerk. 14C datering tussen 1005 en 1075 n.Chr. 18de eeuw: vloer in Boomse tegels. Bron: Deceuninck M. 2013: Schendelbeke Sint-Amanduskerk. Archeologisch onderzoek, Sleidinge.
210768	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2015) nieuwe tijd: greppels en kuilen Bron: Cornelis L., Krekelbergh N., Van Remmorter O. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Onkerzele, Den Brekpot, Baac Vlaanderen rapport 162, Bassevelde.
210834	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2015) volle middeleeuwen: veel kuilen en twee grachten. Vermoedelijk werd hier de rand van een bewoningskern aangesneden. 12de eeuw nieuwe tijd: tuinzone Bron: Labiau G., Krekelbergh N., Billefont J., Demoen D. 2015: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Schendelbeke Groenlaan, Baac Vlaanderen Rapport 149, Gent.
211400	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2013) onbekend: inhumatiegraf met lijksilhouet. Romeinse tijd: greppels, kuilen en paalkuilen, geassocieerd met Romeins aardewerk. Midden-Romeinse tijd: resten van percelleringssysteem en enkele bijgebouwen. Botanische resten: kafresten van spelt en resten van het verbouwen van emmer, gerst en vlas. middeleeuwen: scherven uit de 10de-11de eeuw in colluvium Bron: te Kieffe D. 2016: Romeinse perceleringen en rurale bewoning in het plangebied Geraardsbergen ooievaarsnest (provincie Oost-Vlaanderen). Opgraving, BAAC-rapport , 's-Hertogenbosch. Cornelis L., De Cleer S., Krekelbergh N., Van Remoorte O., Vanden Borre 2013: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Geraardsbergen, Ooievaarsnest, BAAC Vlaanderen rapport 61, Gent.

217577	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2017) late middeleeuwen: gracht, grijs aardewerk, rood aardewerk, baksteenfragmenten, steengoed met zoutglazuur, rood aardewerk met loodglazuur. Perceelontwatering- en begrenzingssysteem (niet zichtbaar op Ferraris-kaart 18de eeuw) Bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/4438
219473	Vooronderzoek met ingreep in de bodem (2016) onbepaald: palen en kuilen onbepaald: karrensporen geflankeerd door greppels: laat- tot postmiddeleeuwse datering wordt vermoed voor dit wegtracé, mogelijk met oudere voorganger. Bron: Jacops J. e.a. 2016: IDEGEM - HOOGKOUTER. Archeologienota DEEL 2: Verslag van resultaten 2016K9, 2016K47, 2016K468. https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1719
501710	Opgraving (2009) late ijzertijd: 2 hardgebakken dikke wandscherven met grijze kern, mogelijk niet in situ. late middeleeuwen: resten van muren van een vierkant kasteel (zijde 20m, dikte muren 1,5m) uit baksteen, geheel was omsloten door een gracht: overblijfselen van de burcht van Schendelbeke (in 1453 werd verwoest?), werd teruggevonden in 5 proefsleuven. Aardewerk uit de 13de-14de-15de eeuw. Diverse dakpanfragmenten, 2 natuursteenblokken (waarvan 1 spuwer). 3 koperen beslagplaatjes (gordel?) 14de-15de eeuw. Botfragmenten van rund, varken en paard 14de-15de eeuw. Bron: van Kempen P. & Keijers D., 2009. Archeologische evaluatie en waardering van een kasteelsite te Schendelbeke, Gemeente Geraardsbergen, Provincie Oost-Vlaanderen, RAAP-Rapport 1995.
503753	Opgraving (1987) volle middeleeuwen: abdij van Beauprez 1228-1795, Cisterciënzers, gesloten met de Franse Revolutie, omringde wal, bewaarde resten: abdissenkwartier, monumentale ingangspoort, kloostermuur, poortgebouwtje, onderaardse gang. Gesticht in 1228, abdissenkwartier dateert uit 1727, verwoest eind 16de en eind 17de eeuw. 1795: sloop kapel, kloosterpand en dienstgebouwen Bron: BORREMANS E. 1987: Stadsarcheologie in Geraardsbergen, <i>Archaeologia mediaevalis</i> 10, p. 59

II. Archeologische indicatoren

Veldprospecties

500285	Veldkartering (1978) Romeinse tijd: Gallo-Romeins puin, scherven en dakpannen Bron: BEECKMANS L., Velzeke, 07.07.2003.
--------	---

Erfgoedonderzoek

502281	Erfgoedonderzoek (1994) 18de eeuw: hoeve van het gesloten type (1774) Bron: Artikel uit Het Nieuwsblad (18.05.1994), Het Moorhof onder de hamer, De Heemschutter, nr. 125, p. 29
502294	Erfgoedonderzoek (1997) volle middeleeuwen: kerk, aantal keren verbouwd, reeds uit de 13de eeuw Bron: Bouwen door de eeuwen heen, 5n1, p. 424-427 Literatuur (ca. 20e eeuw)
502347	Historische studie (2012) middeleeuwen: in de middeleeuwen versterkte woning eigendom van de heren van Schendelbeke (mogelijk een castrale motte?); zij woonden hier tot de bouw van hun kasteel aan het einde van de 12de eeuw (kasteel lag 300 m verder in de weiden van de Pijlekaart (CAI 150377: Kasteel van Schendelbeke); verwoest in 1453). Woonhuis oudste deel; bezit Gotische schoorsteen, nieuwere delen bijgebouwd, nu gastenverblijf. Bron: van Kempen P. & Van den Hove P. 2012, Archeologisch onderzoek naar het kasteel van Schendelbeke, in: M&L 31/3, p. 6-31
502363	Erfgoedonderzoek (1996) middeleeuwen: Sint-Martenskerk, oudst gekende vermelding in 1149, herbouwd in 1845. Kapel aanwezig bij de kerkommegang van 1655. Bron: De Mol E., 2000. Onkerzele en de Gaver: historische achtergrond. De Heemschutter, nr, 172, pp, 42-43 (Artikel uit De Beiaard (31,08,1996))

Losse vondst

156129	Erfgoedonderzoek (1962) Neolithicum: 2 gepolijste bijlen in silex Bron: Bauwens-Lesenne M. 1962, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Oost-Vlaanderen : vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen, Oudheidkundige repertoria II, Brussel.
501701	Toevalsvondst (1978) steentijd: 2 lithische artefacten, schrabber en bekvormig werktuig. Beendermateriaal: mammoet, wolharige neushoorn, paard, steppebizon, oerrund, rendier, edelhert. Te dateren in de jongste ijstijd. Bron: Beeckmans L. & Laureyns R. 1981, Fauna van de Würm-ijstijd uit 'De Gavers' te Geraardsbergen (Onkerzele), in: Het Land van Aalst, vol. XXXIII, nr. 3, pp. 129-168

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het projectgebied bevindt zich centraal tussen de landbouwgemeenten Schendelbeke en Idegem en op ca. 3,7 km van het centrum van de stad Geraardsbergen.

De oudste vermelding van Schendelbeke is terug te vinden in 868 als "Scentlabeke". De heren van Schendelbeke (bekend sinds 1088) bouwden in deze periode een waterslot (CAI ID 150377) ten zuiden van de kerk dat in 1433 door de hertog van Bourgondië vernietigd werd. De heerlijkheid kwam in handen van Jan Geylinc, die er in 1328 een Kartuizerklooster stichtte, en werd vanaf 1339 tot eind 18de eeuw een leen van de heren Van Boelare. Gillis van Lilare, alsook de Abdij van Ninove, hadden hier in het midden van de 13de eeuw bezittingen⁴.

Idegem wordt ca. 100 jaar later, in 964, voor het eerst beschreven als "Idingehem". De heerlijkheid (deel van de baronie van Boelare) was van oudsher in het bezit van de familie Van Idegem. Het goed ging in 1642 over naar de familie De Gruutere om iets later, in 1696, tot baronie verheven te worden. De burcht van Idegem bevond zich op de Dries en was omringd door een slotgracht. Een onuitgegeven tekening van Sanderus toont op die plaats het kasteel "Huis Rattenburg" aan (tot eind 18de eeuw), nog bekend als "Rattenkot"⁵.

De directe omgeving van beide landbouwgemeentes bestaat uit weilanden met gesloten hoevebebauwing. De Dendervallei is onbebouwd en ingenomen door verschillende populieraanplanten^{4,5}.

Het projectgebied behoort tot de stedelijke agglomeratie van Geraardsbergen. De stichting van deze stad is te plaatsen tussen 1067 en 1070 door de Graaf van Vlaanderen en Henegouwen, Boudewijn VI, op de grens met de graafschappen Henegouwen en Brabant als versterking van het Vlaamse grondgebied. Hij gebruikte hiervoor een leen dat was aangekocht door ene Geraard, heer van Hunnegem. De stad maakte eerst op de rechteroever van de Dender en waarschijnlijk nog in de 13de eeuw ook op de lager gelegen en vlakkere linkeroever een snelle ontwikkeling door dankzij de vrijheidsvoorrechten der stadskeure,. In 1081 vestigde zich hier ook de Sint-Adriaansabdij wat zorgde voor een belangrijke sociale, economische, culturele en geestelijke expansie⁶. De stad groeide al snel uit tot een lokaal economisch centrum met marktrecht en een specialiteit in de huidenvetterij en vanaf het begin van de 13de eeuw ook de lakenweverij. De vestingsmuren en zes stadspoorten werden opgetrokken vanaf 1332 (gesloopt in de 19de eeuw)⁶.

Mede door haar strategische ligging speelde Geraardsbergen een rol in verschillende oorlogen. Zo ook tijdens de grote Gentse opstand van 1380-86 met aanzienlijke verwoestingen als gevolg in 1381 door Lodewijk van Male. De stad kende een dieptepunt in de 15de eeuw met het verdwijnen van de lakennijverheid en de plundering zowel door de Gentenaars als door de troepen van Filips de Goede (1452-53). De 16de en 17de eeuw vormden een afwisseling tussen voor-en tegenspoed als gevolg van het Spaanse bewind, plunderingen in de tweede helft van de 16de eeuw en de Spaans-Franse oorlog in de tweede helft van de 17de eeuw. Daartegenover stond echter de opkomst van de kantenijverheid en tapijtweverij, eveneens in de 16de eeuw en een herstelperiode als gevolg van de lijnwaadindustrie in de eerste helft van de 17de eeuw. Ook het Oostenrijks bewind vormde een gunstige periode voor handel en nijverheid dankzij

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Schendelbeke [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13438> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Idegem [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13431> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Geraardsbergen [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13428> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

bierbrouwerijen, alcoholstokerijen en de tabaksnijverheid. Verder wordt de 19de eeuw eveneens gekenmerkt door relatieve welvaart en bloei als gevolg van de kantnijverheid en de in 1838 en 1849 ingevoerde lucifersfabricatie en sigarennijverheid. Door het verdwijnen van de kantindustrie, het kwijnen van de sigarenfabricatie en het relatieve verval van de lucifersnijverheid vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw, en van de tabaksnijverheid na de Tweede Wereldoorlog, weken de arbeidskrachten uit en verminderde de economische activiteit. Dit demografisch verval zet zich tot vandaag verder. Een gedeelte van de bevolking pendelt dan ook naar andere steden. De bedrijvigheid van Geraardsbergen is voornamelijk te danken aan haar commercieel-verzorgende functie⁷.

De eerste spoorlijnen in het gebied rond Geraardsbergen werden geopend in 1855. De kanalisatie van de Dender werd voltooid in 1867. Het stadsgebied van Geraardsbergen is gekenmerkt door een onregelmatige vorm met een vlugge overgang van gesloten stedelijk bebouwd naar onbewoond gebied. Dit is het gevolg van een gebrek aan industrie waardoor zich bijna geen randgebied heeft gevormd in de 19de en 20ste eeuw. De nijverheid vestigde zich vooral langsheen de Dender en tussen deze rivier en de spoorwegen. De stad zelf wordt gekenmerkt door een hoger gelegen, ouder, gedeelte aan de rechteroever bestaande uit kleine smalle straatjes in een onregelmatig patroon en een lagere, nieuwere zone met bijna geometrische inrichting. Tegenwoordig neemt vooral de woonfunctie van de randgemeenten als pendelgemeente naar Aalst en Brussel snel toe⁷.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Geraardsbergen [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13428> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het stratenpatroon op de Ferrariskaart vertoont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Zo zijn de kruising van de Kulvestraat en de Ganzestraat en de Kulvestraat en de Aalstsesteenweg reeds duidelijk zichtbaar. De kaart lijkt echter niet volledig correct gegeorefereerd te zijn in deze zone. Eerder dan dat de Kulvestraat vroeger centraal het projectgebied doorkruiste, bevindt het projectgebied zich iets noordwestelijker op het kaartblad en beslaat het akkerland dat paalt aan deze weg en de Ganzestraat. Het projectgebied is op de Ferrariskaart bijgevolg onbebouwd. De kleine stip in het zuiden van het terrein kon niet nader geïnterpreteerd worden. Mogelijk gaat het reeds om het kapelletje op het kruispunt. Wanneer de ruimere omgeving bekeken wordt, is te zien dat de Ganzestraat ongeveer de grens vormt tussen de hoger gelegen akkerlanden en lagergelegen weiden in de directe omgeving van de Dender. Direct ten noorden van het terrein is een hoogteverschil weergegeven. Dit is in overeenstemming met de ligging langs de rand van de Dendervallei. Het terrein bevindt zich op deze kaart net ten westen van de bebouwingskern van Idegem. Ten noorden van het projectgebied wordt de Kulvestraat als een holle weg aangegeven die lager gelegen is dan de omringende velden.

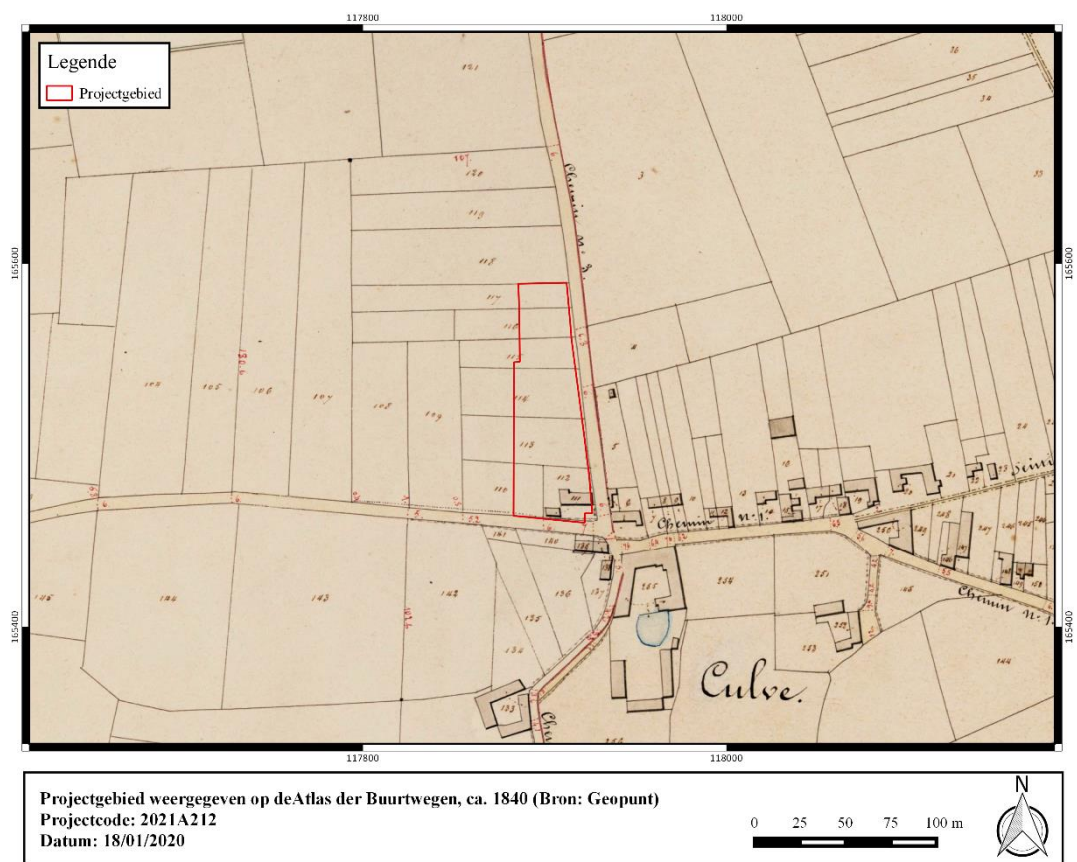
Op de Atlas der Buurtwegen is in de zuidwestelijke hoek van het terrein een langwerpig woonhuis met bijgebouw zichtbaar. Het overige gedeelte van het terrein is niet nader ingevuld. De Popp-kaart geeft het gebied dezelfde invulling.

De Topografische kaart Vandermaelen is een hellend reliëf zonder verdere invulling aangegeven. Ook de holle weg noordelijker in de Kulvestraat is zichtbaar. Daarnaast wordt op deze kaart voor het eerst de spoorweg Geraardsbergen – Ninove aangeduid ten noorden van het terrein. Aan de overzijde van de Kulvestraat loopt tot slot een beekje dat verder naar het zuiden overloopt in de Dender. Dit beekje is tegenwoordig pas weergegeven vanaf het kruispunt met de Ganzestraat, maar liep vroeger dus direct ten oosten van het projectgebied.

Op de topografische kaart van het NGI uit 1910 komt voor het eerst een gebouw voor aan de noordelijke zijde van het projectgebied. Mogelijk betreft het de woning die tot voor kort aanwezig was op deze locatie. Op deze kaart lijkt het zuidelijke gebouw uitgebreid te zijn in vergelijking met de Topografische kaart Vandermaelen en reeds de volledige zuidelijke zijde van het terrein te beslaan.

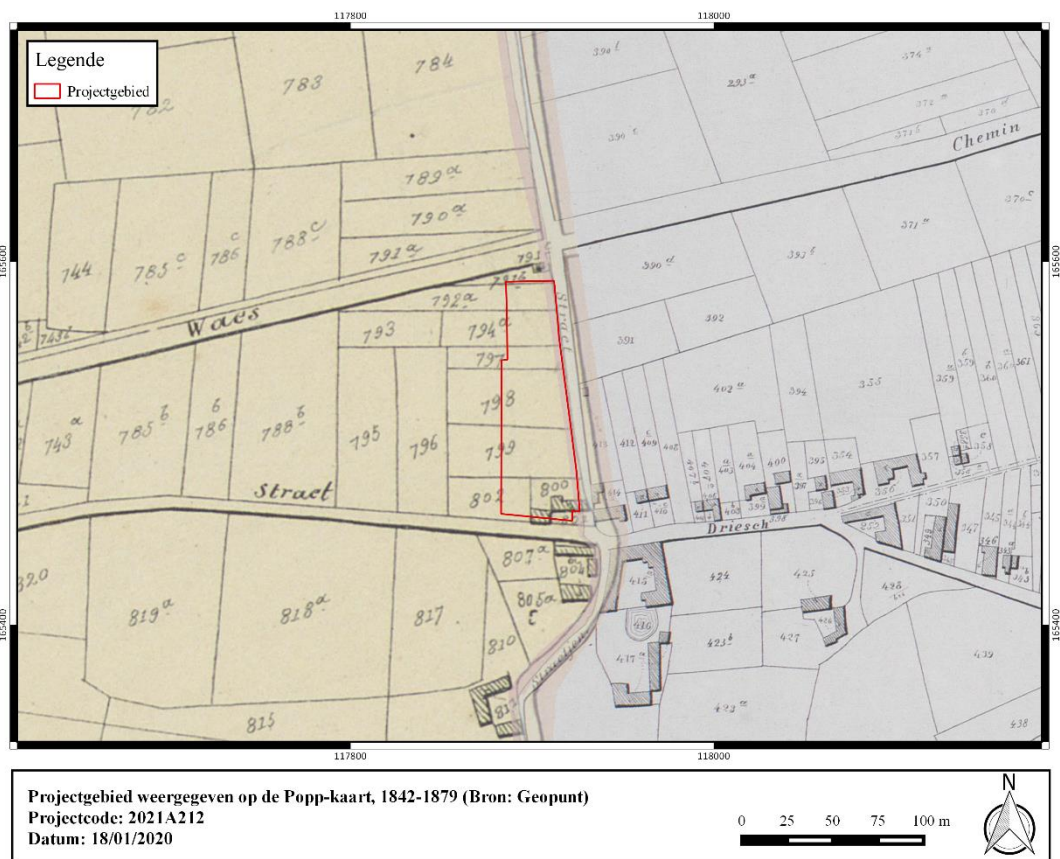

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

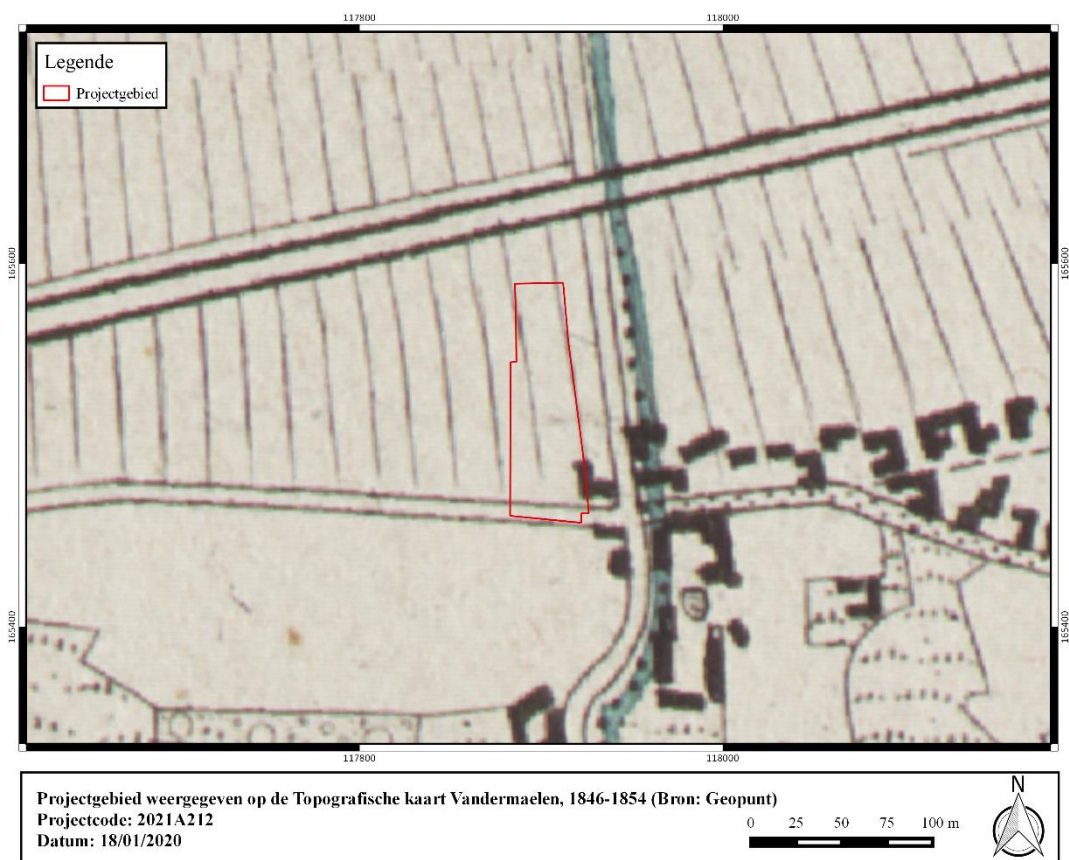

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

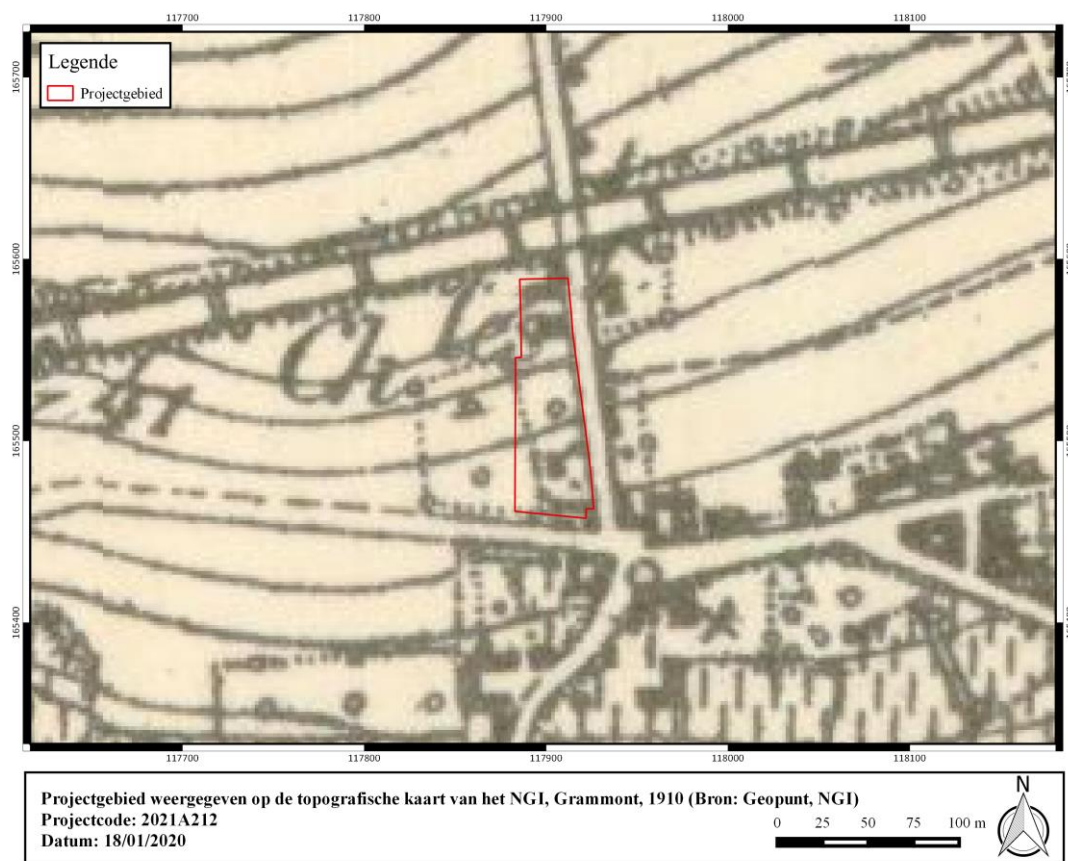

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Popp-kaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het NGI, Grammont, 1910 (Bron: Geopunt, NGI).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft de evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

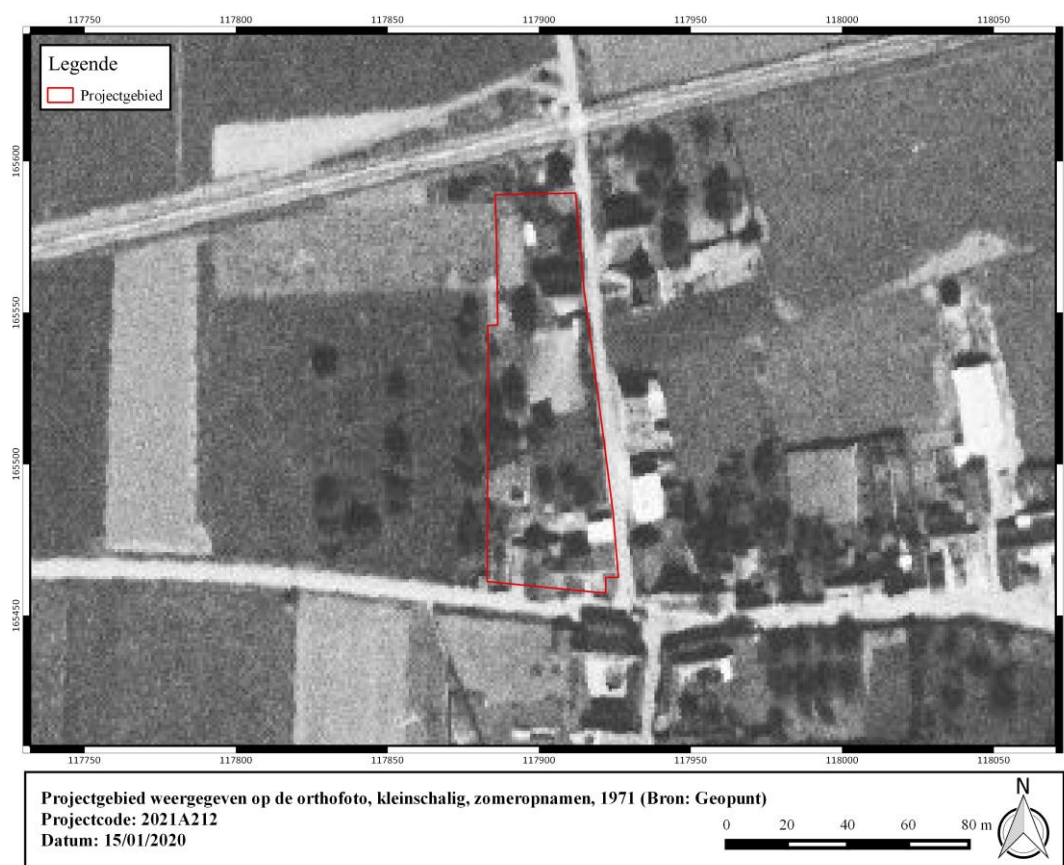
Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 4560 m². In de noordelijke helft van het projectgebied bevindt zich volgens de luchtfotografische bronnen een L-vormige hoeve (Kulvestraat nr. 8) met omringende tuin. Ten zuidoosten van het woongebouw ligt een verharde zone. Zowel het woongebouw als de tuin worden omringd door een afsluiting die ter hoogte van de verharding bestaat uit een bakstenen muur. Dit gebouw en de bijhorende omgevingsaanleg werden ondertussen echter reeds gesloopt waarna ook de funderingen werden uitgeboken. De hiermee gepaard gaande ingrepen en het bijhorende werfverkeer zorgde ervoor dat de ondergrond in dit gebied sterk geroerd is.

Reeds op de oudste luchtfoto uit 1971 is te zien dat binnen het projectgebied verschillende structuren aanwezig zijn. In het noorden is een L-vormig woongebouw te onderscheiden met omgevende groenaanleg. In het zuiden van het terrein bevinden zich langs de Kulvestraat en Ganzestraat verschillende gebouwstructuren, al is de indeling hiervan niet volledig duidelijk. Verspreid over het terrein zijn verschillende bomen aanwezig. Centraal bevinden zich mogelijk twee aan elkaar palende velden. De luchtfoto uit 1979-1990 verduidelijkt dit beeld. Ook hier is in het noorden een L-vormige woonst te situeren. Het betreft de woning die tot voor kort nog aanwezig was binnen het terrein. Rondom de woning ligt weiland. In het meest zuidelijke gedeelte bevinden zich verschillende gebouwen en bijgebouwen van een landbouwerf. In dit gedeelte is eveneens een verharde binnenkoer aanwezig. Deze gebouwen gaan naar alle waarschijnlijkheid verder op het woongebouw dat reeds op de Atlas der Buurtwegen in deze zone werd aangegeven. Het aantal bomen binnen het gebied lijkt te zijn afgenomen in vergelijking met het beeld uit 1971. Centraal tussen het noordelijke en zuidelijke gedeelte is weiland gelegen met in de noordoostelijke hoek een kleine structuur. Waarschijnlijk gaat het om een dierenhok.

De orthofoto van 2000-2003 geeft vervolgens een gelijkaardig beeld. Wel is in het noordelijke gedeelte rondom het woongebouw niet langer enkel weiland gelegen maar is het gebied opgedeeld in kleinere zones. Mogelijk gaat het onder andere om moestuinen. Het centrale weiland is opgedeeld in twee afzonderlijke gedeelten. De luchtfoto uit 2008-2011 geeft opnieuw een gelijkaardige situatie aan. Binnen de noordelijke tuinzone is wel een dichtere begroeiing te zien.

Tussen de luchtfotografische beelden van 2014 en die van 2015 is te zien dat de volledige zuidelijke bebouwde zone werd afgebroken. Dit terrein is vanaf dat moment braakliggend. De bodemingrepen en het werfverkeer die gepaard gingen met de sloop en uitbraak van deze gebouwen en de funderingen, zorgde ervoor dat de ondergrond ook in deze zone geroerd is. Het terrein bleef tussen de orthofoto's van 2015 en 2020 verder ongewijzigd. De meest recente orthofoto geeft echter, zoals reeds vermeld, nog niet aan dat het noordelijke woongebouw en de bijhorende omgevingsaanleg ondertussen reeds afgebroken zijn. Zoals reeds vermeld is de ondergrond in dit noordelijke deel sterk geroerd door de ingrepen en het werfverkeer die met de sloop gepaard gingen.

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

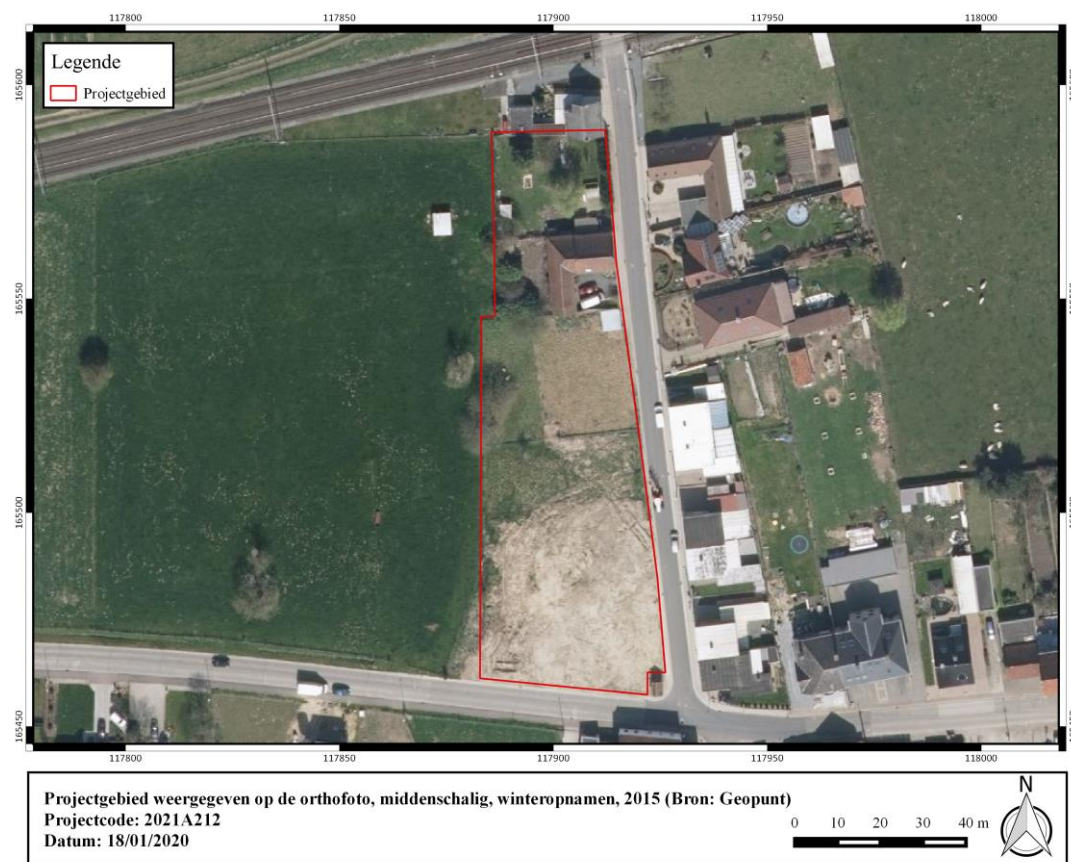
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2014 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Born: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Kulvestraat te Schendelbeke, deelgemeente van Geraardsbergen. Het projectgebied is ca. 4560 m² groot en ligt heden braak. Vanwege de geplande ingrepen dient uitgegaan te worden van een integrale verstoring van het bodemarchief.

Het onderzoeksgebied bevindt zich tussen de kern van Schendelbeke in het westen en Idegem in het oosten. Het terrein is gelegen op het terras ten noorden van de Dendervallei en helt af in zuidelijke richting. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviaatle afzettingen van het Weichseliaan. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. Ten noorden van het terrein geeft de bodemkaart een droge zandleembodem weer, ten zuiden van het terrein worden colluviale bodems weergegeven. De aanwezigheid van colluvium binnen de grenzen van het onderzoeksgebied kan niet uitgesloten worden. De locatie aan de rand van een brede riviervallei moet een beduidende aantrekkingskracht hebben gehad op rondtrekkende groepen jager-verzamelaars, aangezien er optimaal geprofiteerd kan worden van overlappende biotopen. Ook moeten de iets hoger gelegen, goed gedraineerde zandleemgronden gunstig geweest zijn voor vroege landbouwers.

Uit de cartografische bronnen kan afgeleid worden dat het onderzoeksgebied zich aan de rand van Ledegem bevindt. De bewoningskern is als baandorp gegroeid langs het traject van de huidige Dries- en Ganzestraat. Op de Ferrariskaart is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland. Ter hoogte van het terrein is geen bebouwing afgebeeld. Op de 19^e-eeuwse bronnen is in het zuiden van het onderzoeksgebied een hoeve met bijgebouw weergegeven. In de 20^e eeuw breidt de bebouwing binnen het onderzoeksgebied uit. De omvang van het gebouwenbestand in het zuiden van het terrein is groter geworden. Binnen de orthofotosequentie is te zien dat ook in het noorden van het terrein bebouwing aanwezig is. Op het luchtbeeld van 2015 valt op te merken dat de bebouwing in het zuiden van het terrein gesloopt. Recent werd ook de bebouwing in het noorden van het terrein gesloopt. De impact van deze bebouwing en daaropvolgende sloopwerken op het bodemarchief is ongekend.

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend. Een cluster waarnemingen ten zuidwesten van het terrein betreft onderzoek op de kasteelsite van Schendelbeke. Hierbij werden voornamelijk resten van het laatmiddeleeuwse kasteel in kaart gebracht zoals muurresten en funderingen. Het kasteel werd afgebroken op het eind van de 15e eeuw. Bij één van de archeologische onderzoeken werden echter ook fragmenten aardewerk gerecupereerd uit de metaaltijden. Langs het noordelijke terras waarop het onderzoeksgebied is gelegen zijn meerdere archeologische prospecties uitgevoerd. Hierbij werden voornamelijk off-site relicten in kaart gebracht die wijzen op nederzettingen uit de metaaltijden en Romeinse periode in de nabije omgeving. Onderzoek ter hoogte van Ooievaarsnest, ca. 1,5 km ten westen van het onderzoeksgebied, bracht resten van bewoning uit de Romeinse tijd aan het licht evenals verspreid middeleeuws vondstmateriaal in een aanwezig colluviumpakket. De toevalsvondst van kleinere lithische artefacten en gepolijste neolithische vuistbijlen wijst eveneens op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied.

Concreet dient er ter hoogte van het projectgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Vooralsnog kan op basis van de beschikbare gegevens niet gesteld worden dat het terrein vrij is van erfgoed. Daartegenover staat echter dat binnen de grenzen van het onderzoeksgebied bebouwing

aanwezig was en reeds is gesloopt. De impact hiervan op het bodemarchief is ongekend. Mogelijk is de ondergrond dermate geroerd dat verder archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, niet langer zinvol kan zijn. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Blijken bodemhorizonten die indicatief kunnen zijn voor betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites aanwezig dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Met betrekking tot erfgoed bestaand uit bodemsporen is vervolgens een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Geraardsbergen [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/13428> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Idegem [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13431>
(Geraadpleegd op 19-01-2021)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Schendelbeke [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/13438> (Geraadpleegd op 19-01-2021)

AGIV

Bogemans, F. & Van Molle M. 2005. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: Kaartblad 30/38 Geraardsbergen & ATH(deel). Vlaamse overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

